

Nood aan coherent beleid voor een betaalbaar hoger onderwijs

Advies over studiekosten in hoger onderwijs

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 11 juni 2024 met eenparigheid van de stemmen

Vorbereiding:

werkgroep Studiekosten(monitor) hoger onderwijs op 12 maart 2024, 24 april 2024 en 30 mei 2024, onder voorzitterschap van Ann De Schepper

Uitwisseling op de Raad Hoger Onderwijs op 5 december 2023

Dossierbeheerder: Tine Degrande

Inhoud

1	Situering.....	2
2	Wat is er sinds het vorige advies uit 2021 gebeurd?	2
3	Contextanalyse	3
3.1	Toename studenten hoger onderwijs	3
3.2	Impact van inflatie op studie- en leefkosten	4
4	Probleemstelling.....	4
4.1	Studeren voor steeds grotere groep studenten financieel moeilijk.....	4
4.2	Hogeronderwijsinstellingen financieel onder druk	5
5	Aanbevelingen	6
5.1	Herstel de basisfinanciering van het hoger onderwijs	6
5.2	Faciliteer onderzoek rond studie- en leefkosten.....	6
5.3	Zorg voor een financiële toets bij beleidskeuzes.....	7
5.4	Voer een coherent beleid	8
6	Tot slot.....	8
	Bronnen.....	10

1 Situering

Tijdens academiejaar 2018-2019 organiseerde het toenmalige Steunpunt voor Onderwijsonderzoek een grootschalige studiekostenbevraging bij studenten in het hoger onderwijs. De studie bracht zowel de studiekosten als de leefkosten in kaart. De resultaten van die studiekostenmonitor hoger onderwijs werden eind 2020 gepubliceerd (De Norre, Leebeeck, & Havermans, 2020).

Naar aanleiding van de publicatie van de studiekostenmonitor hoger onderwijs, bracht de Vlaamse Onderwijsraad in 2021 advies uit. De Vlor ging na welke acties er nodig zijn om de studiekosten in het hoger onderwijs in Vlaanderen te monitoren en te beheersen. Het advies identificeerde vijf bouwstenen om via de beheersing van de studiekosten bij te dragen tot een kwaliteitsvol, betaalbaar en toegankelijk hoger onderwijs: informatie en communicatie, ondersteuning, reflectie, monitoring en opvolging en bijkomend onderzoek.

De realisatie van een meer democratisch hoger onderwijs is een maatschappelijke opdracht. De Vlor vroeg daarom het engagement van alle actoren in het hogeronderwijsveld. Hij nam zichzelf voor om vervolginiciatieven rond kostenmonitoring over de instellingen heen in het hoger onderwijs op de voet te volgen, en engageerde zich om in academiejaar 2023-2024 te bekijken of er substantiële vooruitgang werd geboekt in de beheersing en monitoring van de studiekosten in het hoger onderwijs en of er bijkomende acties nodig zijn.

In dit advies wordt precies deze denkoefening gemaakt.

2 Wat is er sinds het vorige advies uit 2021 gebeurd?

Sinds het vorige advies over studiekosten uit 2021 kwamen er diverse initiatieven rond kostenmonitoring en -beheersing, zowel vanuit de hogeronderwijsinstellingen als vanuit de overheid.

Door VLIR en Vlaamse Hogescholenraad, instellingen, departementen, opleidingen en docenten De beheersing van studiekosten maakt integraal deel uit van het beleid en de kwaliteitszorg binnen de hogeronderwijsinstellingen. De Vlaamse Interuniversitaire Raad en Vlaamse Hogescholenraad, hogeronderwijsinstellingen, departementen, opleidingen en docententeams ondernamen acties rond de verschillende bouwstenen:

- **Communicatie en informatie:** Alle hogeronderwijsinstellingen maken werk van heldere communicatie voor studenten over studiekosten. Dat gebeurt via verschillende kanalen: online, programmabrochures, of infodagen en contactmomenten met kandidaat-studenten. Sommige instellingen communiceren over de kosten per opleiding, andere per opleidingsjaar of per opleidingsonderdeel.
- **Berekening van studiekosten:** Voor de berekening van studiekosten wordt vaak een beroep gedaan op departementen, docenten, diensten studentenvoorzieningen, etc. om een overzicht van de kosten te maken. Sommige instellingen hebben ook studiekostmetingen uitgevoerd via bevragingen van studenten.
- **Monitoring:** De cijfers over studiekosten worden in alle hogeronderwijsinstellingen geregeld geactualiseerd en geëvalueerd. Dit bevordert heldere communicatie, en zet ook de departementen en opleidingen aan tot reflectie over de kosten en kostenbeheersing.
- **Ondersteuning van studenten en reflectie over kostenbeheersing:** Studenten met een financieringsnood kunnen terecht bij de diensten studentenvoorzieningen. Er worden ook

diverse acties genomen rond studiekostenbeheersing: communicatie naar studenten om onnodige studiekosten te vermijden, sensibilisering van onderwijs- en opleidingscommissies, oprichting van deelplatformen voor studenten waar ze materiaal kunnen uitlenen en verkopen, leidraad voor budgetcontrole en kostenbeheersing, etc.

Ook tussen de universiteiten onderling en tussen de hogescholen onderling zijn er structurele uitwisselingen gestart over het thema studiekosten, via lerende netwerken.

Deze initiatieven hebben geleid tot een verscherpte aandacht voor het thema studiekosten en een toegenomen bewustzijn van het belang, op verschillende niveaus in het hogeronderwijsveld. Het beheersbaar houden van de studiekosten is een permanent aandachtspunt geworden.

Door de overheid

Ook de overheid heeft de voorbije jaren actie ondernomen ter ondersteuning van een betaalbaar en toegankelijk hoger onderwijs. Cijfergegevens over studietoelages tonen bijvoorbeeld de volgende evoluties aan (AHOVOKS, 2023):

- Tussen '18-'19, het jaar waarin de dataverzameling voor de studiekostenmonitor plaatsvond, en '22-'23, het academiejaar waarin de meest recente data over studietoelagen beschikbaar zijn, zijn zowel het aantal beurs- en bijna-beursstudenten als het gemiddeld toelagebedrag gestegen. Als resultaat hiervan is in die periode ook het totaalbedrag aan uitbetalingen toegenomen, met 24.3%.¹
- De studietoelages worden steeds sneller toegekend. In '18-'19 was na de eerste drie maanden van het academiejaar (d.w.z. tegen eind november) 43.4% van de studietoelages toegekend. Dat liep op tot 60.9% in '22-'23. Deze snellere toekenning is grotendeels te danken aan de eenvoudigere procedure om studietoelages aan te vragen en toe te kennen.

3 Contextanalyse

De Vlaamse Onderwijsraad is tevreden dat er rond het thema studiekosten in het hoger onderwijs substantiële inspanningen werden geleverd vanuit de hogeronderwijsinstellingen en de overheid. Ondanks deze inspanningen wil de Vlor het thema nu opnieuw op de agenda zetten. De context is in heel wat opzichten veranderd sinds academiejaar '20-'21, het jaar waarin de Vlor zijn vorige advies rond studiekosten uitbracht. Dat heeft de urgentie van het thema alleen maar versterkt. Om de huidige context in kaart te brengen, doen we beroep op cijfergegevens.

3.1 Toename studenten hoger onderwijs

Een eerste belangrijke contextfactor is de demografische golf die momenteel op het hoger onderwijs afkomt. Hierdoor zal het aantal jongvolwassenen – dat ook potentieel kan instromen in het hoger onderwijs – het komende decennium toenemen met zo'n 13%. Daarnaast is de participatiegraad, ofwel het aandeel afgestudeerden in het secundair onderwijs dat rechtstreeks doorstroomt naar het hoger onderwijs, de voorbije tien jaar stelselmatig gestegen, van 73.3% tot 77.9% (Departement Onderwijs en Vorming, 2023).

¹ Ondanks deze globale trends zijn er van jaar tot jaar ook enkele dalingen te vinden. Zo daalde bijvoorbeeld het totaalbedrag aan uitbetalingen en het gemiddelde bedrag per uitbetaling tussen '21-'22 en '22-'23. Eén van de belangrijkste redenen hiervoor is de corona-impact op het gezinsinkomen. Werkloosheidsuitkeringen en vervangingsinkomens stegen ter compensatie van het inkomstenverlies, waardoor de inkomens in 2020 vaak hoger lagen dan voorheen. Hierdoor kwamen er minder studenten in aanmerking voor een toelage.

Als deze participatiegraad verder toeneemt, zal dat in combinatie met de stijging van het aantal jongvolwassenen, leiden tot een sterk verhoogde toename van het aantal studenten dat instroomt in het hoger onderwijs. Hierdoor zal er ook een grotere groep startende studenten in een kwetsbare situatie instromen in het hoger onderwijs, wat de ondersteuningsnood doet toenemen.

3.2 Impact van inflatie op studie- en leefkosten

Een tweede contextfactor is de conjunctuur. De voorbije jaren bereikte de inflatie recordniveaus. Dat heeft ervoor gezorgd dat ook het studiegeld in het hoger onderwijs is gestegen. Het studiegeld wordt immers jaarlijks aangepast aan de evolutie van de gezondheidsindex in september.² Dit academiejaar werd voor het eerst de symbolische kaap van € 1000 overschreden. Het studiegeld liep op tot € 1092.10, voor een student zonder beurs- of bijna-beurstarief die zich via een diploma- of creditcontract inschreef in een bachelorprogramma van 60 studiepunten. Eenzelfde student betaalde in academiejaar 2020-2021 – het jaar waarin de Vlor zijn vorige advies rond studiekosten uitbracht – slechts € 947.20.³

Deze inflatiegolf bracht niet enkel een stijging van de studiegelden met zich mee, maar zorgde ook voor een stijging van de andere studie- en leefkosten verbonden aan het volgen van een opleiding in het hoger onderwijs.⁴ Cijfergegevens vanuit het Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn van Thomas More Hogeschool tonen aan dat de totale (minimum)kosten voor studerende jongeren tussen '20-'21 – het jaar waarin het vorige Vlor-advies werd uitgebracht – en '23-'24 gestegen zijn met 19 à 20%. De stijging in absolute cijfers bedraagt € 209 à 220/maand voor kotstudenten en € 136 à 147/maand voor pendelstudenten (Storms, 2024).

De financiële tegemoetkomingen die gezinnen met studerende kinderen van de overheid kunnen ontvangen (studietoelage, groeipakket, fiscale voordelen voor kinderen ten laste), zijn niet in dezelfde mate mee gestegen als de kosten. Concreet zijn de totale financiële tegemoetkomingen voor kot- en pendelstudenten wiens ouders leefloongerechtigd zijn, tussen '20-'21 en '23-'24 gestegen met zo'n 9%, of in absolute cijfers met € 53/maand voor een kotstudent en € 43/maand voor een pendelstudent (Storms, 2024). Doordat de stijging van de inkomsten achterophinkt ten opzichte van de kosten, boeten gezinnen met een laag inkomen en studerende kinderen in aan koopkracht.

4 Probleemstelling

4.1 Studeren voor steeds grotere groep studenten financieel moeilijk

Als gevolg van de stijging van studie- en leefkosten voor een toenemende groep studenten in het hoger onderwijs, is het voor een steeds grotere – en ook meer kwetsbare – groep studenten financieel zeer moeilijk geworden om een studie in het hoger onderwijs aan te vatten of verder te zetten.

² Zie Codex Hoger Onderwijs, Art. II. 218.

³ Studenten met een beurs- of bijna-beurstarief betaalden in academiejaar '20-'21 resp. € 111.90 en € 503.20, bij een inschrijving via een diploma- of creditcontract in een bachelorprogramma van 60 studiepunten. Diezelfde tarieven bedroegen in academiejaar '23-'24 al € 128.80 of € 576.10.

⁴ Voor een omschrijving van de termen studiekosten en leefkosten, zie Vlor (2021).

Er zijn steeds meer studenten die financiële ondersteuning aanvragen bij de diensten studentenvoorzieningen van de instellingen. Cijfergegevens van de Vlaamse Hogescholenraad (2022) tonen een stijging aan van 35% tussen '20-'21 en '21-'22. Het gaat om aanvragen voor studietoelagen, renteloze leningen, gespreide betalingen van inschrijvingsgelden of om andere financiële ondersteuning (voor psychomedische kosten, laptops, vervoerstoelagen, etc.).

Het stijgend aantal ondersteuningsaanvragen loopt parallel met een stijgend aantal beurs- en bijna-beursstudenten. Als we academiejaar '18-'19 – waarin de dataverzameling van de studiekostenmonitor plaatsvond – vergelijken met '22-'23, het academiejaar waarover de meest recente data over studietoelages beschikbaar zijn, stellen we vast dat het totale absolute aantal beurs- en bijna-beursstudenten gestegen is met zo'n 15.7%, van 60 001 tot 69 438 studenten (AHOVOKS, 2023).⁵ De groep bijna-beursstudenten blijft wel erg klein ten opzichte van het totale aantal beurs- en bijna-beursstudenten ($\pm 10\%$).

Niet enkel beursstudenten en bijna-beursstudenten worden met financiële moeilijkheden geconfronteerd. De Vlaamse Vereniging van Studenten wees er in 2022 al op dat steeds meer studenten in de lagere middenklasse het moeilijk krijgen. Ze worden als voldoende kapitaalkrachtig beschouwd om de studiekosten zelf te kunnen dragen, maar hun marges worden steeds krappier.

4.2 Hogeronderwijsinstellingen financieel onder druk

Hoewel er voor een steeds groter wordende groep studenten financiële ondersteuningsnoden zijn, is het voor hogeronderwijsinstellingen allesbehalve evident om hieraan tegemoet te komen. Ze kampen met een structureel tekort aan basisfinanciering.

De basisfinanciering die via het financieringsdecreet in 2008 is voorzien, werd herhaaldelijk niet beschikbaar gesteld aan de instellingen: kliks werden niet toegekend ondanks stijgende studentenaantallen, groepspaden werden vertraagd, het indexmechanisme werd niet gerespecteerd.

Dat geldt ook voor de financiering van de diensten studentenvoorzieningen: die middelen werden maar voor 50% geïndexeerd.⁶

Deze besparingen maken het voor de instellingen bijzonder moeilijk om hun opdracht kwaliteitsvol te blijven vervullen, zeker in een context van oplopende kosten en stijgende studentenaantallen. Het alarmpeil is bereikt: de instellingen kunnen geen bijkomende besparingen meer absorberen of extra middelen reserveren voor financiële ondersteuning van studenten (Vlaamse Hogescholenraad, 2024; Vlaamse Interuniversitaire Raad, 2024; Vlor, 2021).

De graduaatsopleidingen lijden nog meer dan andere opleidingen in het hoger onderwijs onder deze structurele onderfinanciering. Sinds de inkanteling van de graduaatsopleidingen in de hogescholen in 2019 zijn de studentenaantallen in de hogescholen verviervoudigd. Dat komt neer op een stijging van 10 000 studenten in heel Vlaanderen over de verschillende hogescholen heen. Ondanks het maatschappelijk succes van de graduaatsopleidingen, werd hun open-end financiering vervroegd stopgezet. Dit maakt het bijzonder moeilijk om het werkplekleren, dat in de graduaatsopleidingen een prominente plaats

⁵ Als we het aantal beurs- en bijna-beursstudenten (AHOVOKS, 2023) bekijken ten opzichte van het totale aantal inschrijvingen met een diplomacontract in het hoger onderwijs (AHOVOKS, 2022), dan zien we dat dit tussen '18-'19 en '22-'23 min of meer gelijk bleef, nl. rond de 25%.

⁶ Ook zie Vlor (2022) voor eerdere aanbevelingen rond het toewijzen van middelen voor diensten studentenvoorzieningen op basis van studentenprofiel.

krijgt, vorm te geven voor een steeds grotere groep studenten – die vaak ook meer kwetsbaar zijn en dus intensieve begeleiding en ondersteuning vragen (ook zie Vlaamse Hogescholenraad, 2024).

5 Aanbevelingen

5.1 Herstel de basisfinanciering van het hoger onderwijs

De Vlor vraagt met aandrang om de basisfinanciering van het hoger onderwijs te herstellen. Het is hoog tijd dat de overheid daarvoor haar engagement nakomt, en zo de opgelopen financiële verliezen maximaal compenseert en het decretaal ingeschreven financieringsmechanisme toepast zoals het initieel werd bedoeld (Vlaamse Hogescholenraad, 2024, Vlaamse Interuniversitaire Raad, 2024; Vlor, 2021).

We vragen specifieke aandacht voor:

- Het wegwerken van de discrepantie in financiering van de graduaatsopleidingen tegenover andere opleidingen;
- Het voorzien van toereikende financiering voor de diensten studentenvoorzieningen, zodat hun expertise op gebied van mentaal welzijn wordt erkend en benut.

5.2 Faciliteer onderzoek rond studie- en leefkosten

De Vlaamse Onderwijsraad vindt het nodig dat er op regelmatige basis een monitoring en opvolging van studiekosten plaatsvindt, over de instellingen heen, zoals via de studiekostenmonitor die in 2020 tot stand kwam met steun van de Vlaamse Overheid. Zo'n monitor ondersteunt instellingen blijvend in hun monitoringsinitiatieven en laat toe om instellingsoverschrijdende pijnpunten en drempels te identificeren.

In zijn vorige advies uit 2021 heeft de Vlor opgeroepen tot een herhaling van de monitoring op Vlaams niveau. We stellen echter vast dat deze monitoringsopdracht tot nu toe niet is gebeurd. Ook aan de vraag naar bijkomend onderzoek om meer specifieke informatie te verkrijgen rond leef- en studiekosten werd geen gehoor gegeven.

Nochtans zijn er weinig recente cijfergegevens beschikbaar rond de kosten van studeren in het hoger onderwijs, zowel op Europees vlak als in Vlaanderen. Dat werd duidelijk toen we de huidige context cijfermatig in kaart brachten ter voorbereiding van dit advies. De meest recente dataverzameling op Vlaams niveau over de kost van studeren in het hoger onderwijs dateert al van 2018-2019, in het kader van de studiekostenmonitor. Sindsdien is de context sterk veranderd, en die zal ook de komende jaren nog verder evolueren.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt om een monitoring op Vlaams niveau op regelmatige basis te organiseren. Om een representatief beeld te krijgen en subgroepen te kunnen bestuderen, is het van belang dat het onderzoek een voldoende ruime schaal heeft en dat de onderzoeksvragen voldoende breed zijn zodat er ook aandacht kan zijn voor regionale verschillen en contextfactoren. Het is nodig om hiervoor de nodige middelen beschikbaar te stellen. De onderzoeksmiddelen die beschikbaar worden gesteld vanuit de Vlaamse Overheid (bijvoorbeeld via OBPWO) focussen immers vaak in eerste instantie op het leerplichtonderwijs.

De Vlor dringt ook aan op bijkomend (Vlaams) onderzoek naar studie- en leefkosten, rond o.a. de volgende thema's:

- Welke impact heeft de stijging in studie- en leefkosten op de participatie aan het hoger onderwijs, en op drop-out? Hoe kijkt de cohorte die naar het hoger onderwijs zal gaan naar het hoger onderwijs, en in welke mate en voor wie spelen studie- en leefkosten mee in de perceptie? En dus ook: Wie valt uit de boot? Wie missen we in het hoger onderwijs door de stijging in studiekosten?
- Hoe groot zijn de werkelijke verschillen in studiekosten tussen de verschillende studiedomeinen en -richtingen? In welke mate heeft het (gestegen) kostenplaatje een impact op de keuze voor een specifieke studierichting? Voor welke studenten spelen die kosten mee in het keuzeprocess en op welke manier?
- Hoeveel van de studenten die een beursaanvraag indienen, krijgen ook daadwerkelijk een volledige of gedeeltelijke beurs? Hoeveel studenten vallen uit de boot, doordat ze niet in aanmerking komen om een beurs aan te vragen of te ontvangen? Welke profiel hebben deze studenten? Hoe is dit de laatste jaren geëvolueerd? In hoeverre volstaat het huidige beurzensysteem om aan de aanvragen tegemoet te komen? Is het nodig om de categorie bijna-beurs, nu een bijzonder kleine groep, anders te definiëren? ⁷
- Welke andere aanvragen voor financiële tegemoetkoming (naast studietoelagen) bereiken de diensten studentenvoorzieningen? Welke worden wel/niet vergoed, en in welke mate?
- Wie draagt de studie- en leefkosten die horen bij een studie in het hoger onderwijs? Welk aandeel ervan is voor rekening van de student (bijv. inkomsten uit studentenarbeid), en welke voor de ouders of andere derden? In hoeverre is dit geëvolueerd door de kostenstijgingen?
- In hoeverre ervaren potentiële internationale studenten in ons Vlaamse hoger onderwijs de studie- en leefkosten als drempel om in te stromen? Wegen dan vooral de drempels gerelateerd aan de leefkosten (bijv. kosten voor huisvesting, verwarming, etc.) of aan studiekosten (bijv. vaak hogere inschrijvingsgelden) door?
- Hoe is het studentenleven geëvolueerd (bijv. aandeel kot- en pendelstudenten, indien kotstudent: huisvesting via instelling of op privé-markt, studio of kamer, etc.)? En hoe houdt dat verband met de prijsstijging? Is deze evolutie een reactie op de stijgende kosten, of is het net zo dat deze wijzigingen de stijging van het kostenplaatje mee in de hand werken?

5.3 Zorg voor een financiële toets bij beleidskeuzes

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt aan de overheid om, voorafgaand aan beleidsbeslissingen rond het hoger onderwijs, systematisch te bekijken wat de financiële impact ervan is, in het bijzonder voor kwetsbare groepen.

Deze financiële toets is niet enkel een aandachtspunt voor beleidsbeslissingen op vlak van Onderwijs en Vorming. Ook beslissingen die worden genomen in andere beleidsdomeinen op Vlaams of federaal niveau kunnen een impact hebben op het kostenplaatje voor studenten die (willen) studeren in het hoger onderwijs. De Vlor roept dan ook op tot sensibilisering, bijvoorbeeld rond de toegankelijkheid van studentenabonnementen voor het openbaar vervoer voor studenten die niet in de groep 18-25 jarigen vallen, of rond financiële ondersteuning bij buitenlandse stages voor studenten die een onderwijskwalificerend opleidingstraject volgen. ⁸

⁷ In 2022 heeft de Vlor al geadviseerd om grondig te reflecteren over het huidige beurzensysteem, vanuit de bezorgdheid dat het onderscheid tussen beurs-, bijna-beurs- en niet-beurgerechtigde studenten niet fijnmazig genoeg is om er voldoende voor te zorgen dat bepaalde groepen studenten (her)instromen in het hoger onderwijs.

⁸ Met een onderwijskwalificerend opleidingstraject (OKOT) kunnen werkzoekenden - samen met andere studenten - een opleiding volgen om een diploma secundair onderwijs, graduaat, professionele bachelor of een verkorte master te behalen in een knelpuntberoep. In dat geval betaalt de VDAB het inschrijvingsgeld en de kosten voor studiemateriaal (VDAB, z.d.).

5.4 Voer een coherent beleid

We roepen de overheid niet enkel op tot een financiële toets bij beleidskeuzes. De Vlor vraagt ook om, samen met de hogeronderwijspartners, gefundeerd beleidskeuzes te maken en die beleidskeuzes onderling op elkaar af te stemmen. Er is nood aan een coherent beleid rond de betaalbaarheid van studeren in het hoger onderwijs. Dat vraagt een totaalaanpak binnen het beleidsdomein Onderwijs en Vorming en over de beleidsdomeinen heen, met respect voor de autonomie van de hogeronderwijsinstellingen (ook zie Vlor, 2024).

Bijvoorbeeld:

Beleidskeuzes rond studievoortgang en rond de combinatie van leren en werken

Recent zijn er nieuwe striktere studievoortgangsmaatregelen in voege getreden. Tegelijkertijd stellen we vast dat er heel wat studenten zijn die hun studie met (studenten)arbeid combineren (Lamote, 2024), mogelijks ook om hun studie- of leefkosten (mee) te bekostigen. Dat roept vragen op rond de richting waarin we als samenleving en als beleid verder willen evolueren.⁹ Als we de studentenperiode zo kort en effectief mogelijk willen benutten, moeten we dan studentenarbeid niet beperken? En omgekeerd: als we de maatschappelijke realiteit in stand houden waarin steeds meer jongeren werken en studeren combineren, is dit dan haalbaar met een streng studievoortgangsbeleid dat focust op een korte studieduur?

Beleidskeuzes rond aanbod en doelpubliek en rond studentenhuisvesting

De hogeronderwijssector heeft de laatste jaren sterk gefocust op rationalisatie: instellingen sloten vestigingsplaatsen, voegden opleidingen samen of bouwden ze af, sloten samenwerkingsverbanden af, etc. Dit zorgt ervoor dat voor een grotere groep studenten pendelen moeilijk wordt. De Vlaamse hogeronderwijsinstellingen staan internationaal op de kaart en trekken ook vanuit het buitenland studenten aan. Als we als samenleving willen blijven gaan voor een hoger onderwijs dat rationeel georganiseerd is en functioneert in een internationale context, is er dan geen nood aan een meer uitgebreid en betaalbaar aanbod aan studentenhuisvesting? Of omgekeerd: Als we uitgaan van het huidige aanbod aan studentenkoten, moeten we dan niet herbekijken hoe het onderwijsaanbod wordt georganiseerd en welk doelpubliek wordt aangetrokken?

6 Tot slot

In dit advies heeft de Vlaamse Onderwijsraad erop gewezen dat studeren voor een steeds grotere groep studenten financieel moeilijk is geworden, en dit in een context waarin het absorptievermogen van hogeronderwijsinstellingen is bereikt doordat ze al geruime tijd financieel onder druk staan. Tegen deze achtergrond vragen we aan de overheid om de basisfinanciering van het hoger onderwijs te herstellen, om periodiek onderzoek rond studie- en leefkosten te faciliteren, om coherente beleidskeuzes te maken en hierbij telkens een financiële toets uit te voeren.

Het realiseren van een (meer) betaalbaar hoger onderwijs is en blijft echter een maatschappelijke opdracht. De Vlor vroeg daarom in zijn vorige advies uit 2021 het engagement van alle actoren in het hogeronderwijsveld. We zijn tevreden dat er, sinds het vorige advies, vanuit de Vlaamse Interuniversitaire Raad en Vlaamse Hogescholenraad, hogeronderwijsinstellingen, departementen, opleidingen, docententeams, en vanuit de overheid stappen gezet zijn.

⁹ We vragen ook de nodige aandacht voor andere groepen studenten die hun studie combineren met mantelzorg, topsport, zorg voor een gezin, ondernemerschap, etc.

We roepen alle actoren in het hogeronderwijsveld op om:

- de dialoog te blijven voeren over het thema studiekosten;
- de bestaande initiatieven rond studiekosten te continueren en verdere acties op te zetten;
- de bestaande en toekomstige initiatieven te monitoren en bij te sturen waar nodig.

Vanuit de Vlaamse Onderwijsraad zullen we vervolginiciatieven in het hoger onderwijs rond kostenbeheersing en -monitoring op de voet blijven volgen. Uiteraard is de Vlor bereid om mee na te denken over coherente beleidskeuzes en de financiële implicaties ervan, en zo bij te dragen tot een kwaliteitsvol hogeronderwijsbeleid met draagvlak in het veld.

Tine Degrande
secretaris Raad Hoger Onderwijs

Mieke Van Herreweghe
voorzitter Raad Hoger Onderwijs

Bronnen

Vlor-adviezen

Vlor, Algemene Raad. [Een toekomst voor ambitieus en kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Agenda voor het Onderwijsbeleid 2024-2029.](#) 28 maart 2024.

Vlor, Raad Hoger Onderwijs. (2021). [Bouwstenen voor een betaalbaar hoger onderwijs. Advies n.a.v. resultaten studiekostenmonitor hoger onderwijs.](#) 11 mei 2021.

Vlor, Raad Hoger Onderwijs (2022). [Een gegarandeerde basisfinanciering voor het hoger onderwijs.](#) 10 mei 2022.

Overige bronnen

Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS) (2022). [Hoger onderwijs in cijfers.](#)

Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS) (2023). [Studietoelagen: Jaarverslag voor 2022 en 2023.](#)

[Besluit van de Vlaamse Regering tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II. 218.](#)

De Norre, J., De Leebeeck, K., & Havermans, N. (2020). *Studiekosten in het hoger onderwijs*. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek.

Departement Onderwijs en Vorming (2023). [Omgevingsanalyse Onderwijs 2024-2029.](#)

Lamote, S. (2024, 23 februari). [Recordaantal jongeren werkt tijdens schooljaar.](#) De Tijd.

Storms, B. (2024). [Koopkrachtevolutie gezinnen met studerende kinderen 2020-2023.](#) Thomas More, Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn.

VDAB (z.d.). [Behaal gratis je diploma.](#)

Vlaamse Hogescholenraad (2022, 13 december). [35% meer ondersteuningsaanvragen bij de studentenvoorzieningen.](#) Geraadpleegd op 4 juni 2024.

Vlaamse Hogescholenraad (2024). [Memorandum 2024.](#)

Vlaamse Interuniversitaire Raad (2024). [Verkiezingsmemorandum 2024.](#)

Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) (2022). [Standpunt Studiekosten - Vlaamse Vereniging van Studenten \(VVS\).](#)

